

Over het gemeenschappelijke oordeel

Aantekeningen van een gesprek tussen Luigi Giussani en de monniken van La Cascinazza.
20 maart 1982

Misschien was het meest voorkomende thema wel de vraag over het gemeenschappelijke oordeel, over hoe het gemeenschappelijke oordeel tot stand komt. Waarom is een oordeel nodig? Een oordeel is nodig omdat het oordeel de weg wijst, leidt. Maar dan is er iets dat nog voor het oordeel komt, namelijk liefde voor de weg en de wil om hem te gaan. Dat is niet onbelangrijk, want als je niet eerst van de weg houdt, dan wordt het oordeel ofwel iets waar je je niets van aantrekt, ofwel een uiting van eigenliefde, een zoeken naar eigenliefde.

Welnu, wat is onze weg? De Heer heeft gezegd: 'Ik ben de weg'. De weg is het verdiepen van onze relatie met de Heer, dus het verdiepen van onze gedachtenis, zodat ze ons hele leven gaat beïnvloeden en bepalen. Het is het gevoel dat de heilige Paulus uitdrukt aan het einde van het achtste hoofdstuk van zijn Brief aan de Romeinen.

Voordat we het woord 'oordeel' op waarde kunnen schatten en kunnen pogen te definiëren hoe het ontstaat, of zou moeten ontstaan, moeten we dus letten op ons vertrekpunt, namelijk of we beginnen vanuit dit zoeken naar Christus, vanuit deze gedachtenis van Christus, of niet, omdat onze gedachtenis zwak is, of 'vanzelfsprekend', of vormelijk, dat wil zeggen vreemd aan het mechanisme waarmee we het oordeel zoeken. We kunnen een woord gebruiken dat onder ons een beetje in zwang is geraakt door de school van de gemeenschap van dit jaar (Luigi Giussani, *Moralità: memoria e desiderio* [Moraliteit: gedachtenis en verlangen], Jaca Book: Milaan 1980; red.), namelijk het woord 'toebehoren'. Een oordeel komt voort uit een besef van toebehoren, het wordt bepaald door het besef van een toebehoren. Aan wie behoor ik toe? Aan wie behoren wij

toe? Het oordeel komt altijd voort uit hoe we deze vraag beantwoorden en hoe we het antwoord op deze vraag beleven. Want als je op weg bent, behoor je toe aan de weg, aan de weg die Christus is; als je op weg bent naar je Bestemming, behoor je toe aan de weg die Christus is.

Vervolgens horen we dat het oordeel gemeenschappelijk moet zijn. Het is duidelijk dat het woord, de term 'gemeenschappelijk oordeel' 'communioneel oordeel' betekent, want anders zou het een oordeel van iedereen betekenen waar iedereen het mee eens is; en dat zou niet alleen gevaarlijk zijn vanuit het oogpunt van de mogelijkheid (die zich zelden voordoet), maar ook onfatsoenlijk vanuit het oogpunt van de weg, omdat het zou betekenen dat het nooit een teken van iets groters zou zijn, dat wil zeggen dat er nooit gehoorzaamheid zou zijn. 'Gemeenschappelijk oordeel' betekent 'communioneel oordeel'; en wat betekent dat dan wel? Het duidt op een oordeel dat voortkomt uit de communio die we onderling beleven; het communioneel oordeel drukt een leven van doorleefde communio uit.

Wat betekent een leven van doorleefde communio? Een leven dat samen geleefd wordt om de gedachtenis van Christus te beleven. Want in de broederschap, in een broederlijk gezelschap is Christus' aanwezigheid het meest pedagogisch, deelt zij zich op een pedagogisch gezien grotere manier mee en wordt ze op een levendigere en zekerder manier geassimileerd. Als de broederlijke communio beleefd wordt, kan men ook spreken van een werkelijk gemeenschappelijk oordeel; maar in de mate waarin er geen inspanning is om het communioneel leven te beleven, zal het gemeenschappelijk oordeel de plaats zijn van de pretentie, waar we zullen pretenderen ons standpunt te laten gelden.

Dat wil zeggen: de plaats waar het gemeenschappelijke oordeel wordt gevormd, is de uitdrukking van het gemeenschappelijke verlangen, van de gemeenschappelijke inspanning om de weg te vinden die de gemeenschap moet inslaan, zodat iedereen – en dus ik in het bijzonder – meer geholpen wordt Christus te begrijpen en lief te hebben.

Ook wanneer jullie praten over de stal of de velden, praat je over de stal en de velden niet omdat jullie *marusè*'s zijn (zoals ze in Milaan zeggen; *marusè* betekent 'makelaar'), maar omdat je Christus zoekt. Kortom, wanneer je het erover hebt of een raam hier of daar moet komen, moet je dit in gedachten houden, niet omdat het rechtstreeks met het raam te maken heeft, maar omdat het te maken heeft met de beweegreden waarom het raam je interesseert; en dit motief kan ideeën geven en standpunten opleveren of een andere gevoeligheid verlenen, ook als je over het raam spreekt. 'Christus alles in allen': dat is de formule van het christelijke leven, en daarom is het ook de formule van het kloosterleven, dat een bijna sacramenteel teken is van het christelijke leven.

Maar hoe komt dit gemeenschappelijke oordeel tot stand? Ik heb al twee dingen gezegd die het belangrijkste zijn:

- 1) ten eerste moet je, om een oordeel te kunnen geven, de liefde voor Christus beleven, want daarvoor zijn we op deze weg;
- 2) ten tweede moet je, om een oordeel te kunnen geven, het communionele leven beleven; alleen zo wordt het oordeel uitdrukking van je liefde voor het gemeenschapsleven.

De volgende stap is dan:

- 3) een oordeel is het werk van het verstand of van het geweten.

A) Om een oordeel werkelijk gemeenschappelijk of van de *communio* te laten zijn, moet iedereen natuurlijk de mogelijkheid, de vrijheid en de oprechtheid hebben om zijn mening te geven. Daarom moeten de vrijheid en de oprechtheid om je mening te geven worden gewaarborgd, rekening houdend met wat ik eerder heb gezegd. Dat wil zeggen: iemand geeft zijn mening uit liefde voor de gemeenschappelijke werkelijkheid, zoals hij gewoon is die te beleven, zoals hij die elke dag probeert te beleven. Kortom, als een moeder en een vader echt geïnteresseerd zijn in hun kinderen, dan worden ze ook 'scherp' – zoals men zegt –, dan worden ze ook intelligent, aandachtig voor wat hun kinderen nodig hebben. Evenzo, als wij van ons gemeenschapsleven houden (als het eerste stuk van het lichaam van Christus in de wereld, het stuk dat ons raakt) – dat is het probleem – dan zal iemand (volgens zijn temperament en vorming) een bepaald soort behoefte krijgen en daarom een bepaald soort oordeel geven: laat hem de vrijheid en de oprechtheid hebben om het uit te spreken! Want de eerste factor van het ontstaan, van de geboorte van een gemeenschappelijk oordeel, is dat elk individu zijn mening kan zeggen.

Maar – ik benadruk dit nogmaals, voor de derde keer – het is niet 'een mening omwille van de mening'; het is de mening

*Om een oordeel te kunnen geven,
moet je de liefde voor Christus beleven,
want daarvoor zijn we op deze weg.
Ten tweede moet je het communionele
leven beleven; alleen zo wordt het
oordeel uitdrukking van je liefde voor
het gemeenschapsleven.*

van iemand die het gemeenschapsleven *beleeft* en die spreekt uit passie voor dat gemeenschapsleven.

B) Ten tweede moet iedereen erop letten om in de ander te vatten, d.w.z. hij moet er volledig op gericht zijn om in de woorden van de ander te vatten wat de Heer hem voor nieuws zegt, wat voor nieuws de Heer hem laat zien als nuttig voor hemzelf binnen het gemeenschapsleven, of voor het gemeenschapsleven waarin hij zich bevindt.

Een van de symptomen dat alles verwoest wordt in de ijdelheid en de vergankelijkheid van de eigenliefde, is het feit dat iemand zich – misschien zelfs hartstochtelijk – ergens een mening over gevormd heeft: maar de anderen kunnen praten zoveel ze willen, en hij laat ze netjes uitspreken, maar hun redenen dringen niet tot hem door, raken hem niet, dringen niet tot hem door; als de anderen niet gesproken hadden, zou het hetzelfde geweest zijn!

Terwijl het eerste symptoom dat het gemeenschappelijke oordeel een geste van bekering is (hier introduceer ik dit idee: als het geen geste van bekering is, is het gemeenschappelijke oordeel geen christelijk oordeel meer) is dat iemand, ongeacht zijn mening of zekerheid, volledig gericht is op het oppikken, begrijpen en waarderen van wat er aan goeds in de ander zit, in de woorden van de ander, bereid om zijn eigen mening aan te vullen, een aspect van zijn mening te veranderen of zijn hele mening te wijzigen.

Christelijk gesproken kan er geen oordeel zijn dat geen deel uitmaakt van het 'Oordeel' dat Christus is. 'De Heer komt om de aarde te oordelen', en wanneer dit zich zal manifesteren in het Laatste Oordeel, zal het ook de deuren en ramen veranderen en de manier waarop we onze gazons en moestuinen onderhouden, omdat Hij alles in orde zal brengen.

Elk oordeel moet het intentionele bewustzijn hebben toe te behoren aan het Oordeel dat over de wereld geveld wordt, tot het Oordeel dat Christus is. Daarom is zowel de liefde voor de waarheid, die ons ertoe brengt onze mening te geven, als de aandacht voor de redenen van de anderen, die ons laat bou-

Met meerderheid van stemmen wordt niet vastgesteld wat waar is en wat onwaar: je stemt bij meerderheid om een beslissing te nemen. Als eindresultaat moet het gehoorzaamheid worden. Het gemeenschappelijke oordeel moet dan in alle gevallen iets in je veranderen, omdat het je iets anders geeft.

wen, een gebaar van bekering, dat aantoont dat we de weg willen, dat ons laat bouwen aan de weg.

C) Maar er is nog een derde factor. De conclusie zou met meerderheid van stemmen vastgesteld kunnen worden; dan zijn er twee dingen waar we op moeten letten:

1) ten eerste: met meerderheid van stemmen wordt niet vastgesteld wat waar is en wat onwaar, wat waar is en wat waar-der; je stemt bij meerderheid om een beslissing te nemen.

Hoe belangrijk is het dat dat besluit voortkomt uit alles wat we eerder gezegd hebben en niet uit een eigen koppigheid, een eigen standpunt waaraan men vasthoudt!

2) Het tweede aspect, ook bij een beslissing die bij meerderheid wordt genomen, is dat (als bij regel bepaald is dat er een meerderheid moet zijn) het eindresultaat – laten we dat niet vergeten – gehoorzaamheid moet worden, onderwerping, zoals die van Christus aan de Vader – en hij was niet van dezelfde mening! Hij zou niet van dezelfde mening geweest zijn (tenminste in zijn doodstrijd... maar ook daarvoor al!).

Ook als een beslissing bij meerderheid genomen is, moet ze toch gehoorzaamheid worden. Een gemeenschappelijk oordeel betreft namelijk niet alleen de te beslissen zaken, maar ook een inschatting; het geeft een beoordeling; en dan moet het gemeenschappelijke oordeel – aangezien het een beoordeling geeft – in alle gevallen iets in je veranderen, omdat het je iets anders geeft. Wij moeten hier dag na dag zijn met honger en dorst naar onze verandering in Christus, met dezelfde slapeloze continuïteit waarmee de aarde draait, waarmee de aarde haar cyclus doorloopt: zelfs wanneer ze stil staat... staat ze niet stil. Daarom moet het gemeenschappelijke oordeel – of het nu gaat om een beslissing of om een beoordeling (en dat laatste gebeurt altijd) – iets in ons veranderen, ons iets geven, ons iets beter laten begrijpen.

Dit alles gebeurt in de hoogste mate wanneer de beslissing door de Overste wordt genomen. Een oordeel moet in een gemeenschapswerkelijkheid altijd communieel zijn van oorsprong, in zijn ontstaan; het kan formeel of niet formeel zijn, dat wil zeggen dat het formeel kan zijn wanneer iedereen wordt bijeengeroepen en iedereen zijn mening geeft, maar het communieel oordeel kan ook informeel zijn, of impliciet, omdat de Overste – wanneer hij een beslissing neemt of een oordeel geeft – wanneer hij dat moet doen (in bepaalde omstandigheden waarin het onmogelijk of onwenselijk is om iedereen bijeen te roepen), onmogelijk geen rekening kan houden met, dat wil zeggen niet probeert uit te gaan van de meningen en standpunten die er in huis zijn.

Maar nu wil ik niet langer hameren op de vormvereisten; nu wil ik benadrukken dat wanneer het communieel oordeel als besluit de mening van de Overste heeft, het het toppunt is van duidelijkheid, van zekerheid en dus van vrede, in de gehoorzaamheid.

Op dit punt moet misschien een *nota bene* worden toegevoegd: als men wil dat het oordeel communieel is, ook het oordeel dat de Overste als zodanig toekomt, dan moet men affiniteit hebben met de Overste, dat wil zeggen dat men broederlijk met de Overste moet omgaan, men hem de dingen moet gaan zeggen, men hem zijn mening moet geven, want dan wordt het begrip dat hij zich vormt meer communieel.

D) Het laatste punt. Omdat er zonder oordeel, zonder *een* oordeel, geen beslissing en geen opbouw mogelijk is, heeft de duivel er belang bij om het oordeel te verzwakken. Het oordeel is wat de duivel veroordeelt, wat de duivel buitenspel zet: het zet de duivel buitenspel omdat het laat bouwen. Een oordeel over jezelf bestrijdt de duivel die in je zit, omdat het je vraagt om te veranderen; daarom is een oordeel voor de duivel ver-velend. Daarom probeert hij altijd het oordeel te verzwakken, het teniet te doen. En hoe gebeurt dat? Allereerst gebeurt dat wanneer iemand er niets om geeft; het zou dom zijn om in een gemeenschap te leven als iemand zich niets aantrekt van het oordeel; dit kan gebeuren omdat iemand een zonde be-gaat, maar daar wil ik het niet over hebben. Ik wil het hebben over kritiekere zaken, namelijk: men aanvaardt het gemeenschappelijke oordeel (gegeven door de meerderheid of door de Overste) met een duidelijk voorbehoud, in de zin dat men het aanvaardt terwijl men blijft nadenken hoe het tij van de strijd te keren. Zo gehoorzaamt men slechts formeel. Dat iets wat al besloten is, een keuze die al gemaakt is, herzien wordt in functie van een andere keuze die het verandert, is iets wat soms kan gebeuren, in gevallen van uiterste voorzichtigheid. Welnu, de houding van onze eigenliefde of ons individualisme ten opzichte van alle beslissingen – als we 'niet van dezelfde mening' zijn – wacht op het moment dat we de beslissing kunnen wijzigen of laten vallen.

Maar wat als iemand, ook al accepteert hij wat de Overste heeft besloten, in zijn hart gelooft dat hij zijn mening niet kan vergeten, dat die kwestie zo delicaat en belangrijk is dat ze vergt dat men op het genomen besluit terugkomt?

Allereerst zal hij zich dan proberen in te leven in de redenen waarom de Overste of de meerderheid anders heeft gestemd, want de waarheid komt op vele manieren tot uiting.

Ten tweede zal hij zich met heel zijn hart aansluiten bij wat is besloten en dit met zelfopoffering aan God aanbieden.

En ten derde zal hij niet leven in afwachting van het moment van wraak, maar met discretie en nederigheid tegen zijn Overste zeggen (te zijner tijd, wanneer hij het opportuun acht): 'Kijk, naar mijn mening... probeer er nog eens over na te denken', dat wil zeggen, hij zal zijn mening aan zijn Overste herhalen. En met nog veel meer discretie kan hij dat ook in de gemeenschap zeggen; maar met een nederigheid die hem er allereerst van weerhoudt het telkens als hij spreekt te herhalen. Want als een beslissing gerijpt is, moet God de tijd hebben om haar te laten rijpen en door te voeren; en ik zal mijn mening geven, ik zal haar herhalen – als ze mij echt zo duidelijk lijkt – maar na een bepaalde tijd; want anders...

Maar voor zover ze mij blijft, zal ik ze nederig maar ook vasthoudend tegen mijn Overste zeggen, en in de gemeenschap zal ik ze zo zeggen dat het geen schandaal veroorzaakt, en dat hangt helemaal af van de manier waarop, van de nederigheid waarmee het gebracht wordt (maar jullie hebben in dit verband al goede ervaringen, goede voorbeelden gehad!). Zelfs een fantastisch idee bouwt niets op als het enige criterium voor je handelen is om het erdoor te krijgen; dat bouwt niets op! Ook de beslissing van de meerderheid is uiteindelijk een vorm van gehoorzaamheid. Als deze dingen ons uitzonderlijk veel moeite kosten, dan is dat ofwel een symptoom, een teken dat we op weg zijn gegaan, ofwel een teken dat we verstrikt raken in ijdelheden. Slechts één ding is belangrijk: en of we dan hierlangs of daarlangs gaan..., nou ja, misschien is het uiteindelijk beter om daarlangs te gaan, maar als we besloten hebben om hierlangs te gaan, komen we toch wel aan, sterker nog, we komen beter aan als we gehoorzamen; want de eerste twee punten die we hebben genoemd, zijn het belangrijkste om het gemeenschappelijke oordeel te waarborgen.

Kortom, moraliteit is alles doen voor iets groters, namelijk Christus, zoals we zeggen in *Moralità: memoria e desiderio* [Moraliteit: gedachtenis en verlangen]. En wat is het tegenovergestelde? Het tegenovergestelde van moraliteit, dat wil zeggen immoraliteit, is handelen uit reactief gedrag. En wat is reactief gedrag? Op intellectueel niveau is het een mening, op praktisch niveau het instinct.

Maar wee ons als we onze eigen mening aanbidden in plaats van Christus!

Omgekeerd leidt de Geest van Christus een gemeenschap via het 'hoofd' van het individu, het geweten van de personen, dat

De Geest van Christus leidt een gemeenschap via de ervaring van het individu; het delen van de ervaring draagt bij aan het creëren van een context waarin een gemeenschappelijk oordeel naar boven komt.

wil zeggen via de ervaring van het individu; daarom draagt het delen van de ervaring, met de Overste en onderling, bij aan het creëren van een context waarin een gemeenschappelijk oordeel naar boven komt. Zodat, zelfs wanneer de Overste persoonlijk, individueel moet beslissen, hij bijna zonder het te merken het oordeel laat voortkomen uit wat hij voelt, uit de sfeer die hij voelt, uit de gemeenschappelijke ervaring die beleefd wordt.

Hoe moet ik me gedragen als ik zie dat er verwarring heerst, niet op één punt, maar in alles, d.w.z. in de benadering van de problemen, in de wanorde van beslissingen, in de onduidelijkheid van het oordeel? Vaak merk ik dat als ik zou ingrijpen, het alleen maar erger zou worden, en aangezien ik geen oplossing heb, ben ik geneigd om me terug te trekken...

Allereerst, aangezien de Heer je op deze wagen geplaatst heeft, blijf je erop. Hij heeft je in dit gezelschap geplaatst, daar blijf je: het is daardoor dat de liefde voor Christus en de gedachtenis van Christus – die je ook in die omstandigheden zoekt – ervoor zorgen dat je voortgaat en volwassener wordt dan wanneer alles helder en duidelijk zou zijn; want het belangrijkste is dat je volwassen wordt tegenover Christus; en wat het bestuur van het huis en de gemeenschap betreft, doet de gemeenschap wat ze kan. Als je een duidelijker idee had dan alle anderen, dan zou je het zeggen; maar dat heb jij ook niet, dus ook al is er veel verwarring, aangezien je moet leven, doe je wat je kunt en ga je samen verder. Maar als je in die omstandigheden verkeert, kan het nuttig zijn om advies te vragen aan een integer persoon, om hulp te vragen; maar weet dat er momenten waren waarop zelfs het volk van Israël in complete duisternis verkeerde, zonder lichtende wolk, in een duisternis waarin je zelfs de strijd niet kon zien...

Maar jullie moeten nooit onderlinge wrok koesteren voor wat jullie zelf niet kunnen geven, want anders is het alsof jullie de anderen de schuld geven van iets waardoor zijzelf al gekwetst zijn, want iets niet goed begrijpen wordt een wond... Kom op, jullie hebben geluk!